

Artikelarkiv Arvesølv 2015

Min barndom i Munkebo

af Anne Grete Holmsgaard

Fjorden

Det første, jeg husker af mit liv i Munkebo, er egentlig slet ikke Munkebo som sådan, men Snekkeled med det helt fantastiske vand. Måske ikke så underligt, for små børns radius er jo i sagens natur begrænset. Jeg elskede vandet og havde – som jeg husker det – meget frie rammer. Både når det gjaldt vandet, engen og de øvrige omkringliggende arealer. Eneste restriktion var et forbud mod mergel-graven, men pyt, hvad forældreøjet ikke ser, har det ikke ondt af. Så, vi børn: Henning (Andersen) fra gården overfor, Knud Arne, der var sommergæst i Snekkeled 2, jeg selv, og hvem der ellers var i nærheden, frekventerede med jævne mellemrum den herlige mergelgrav med det angiveligt farlige vand.

Fire piger på vores badebro. Det er mig til højre.

Ellers var mit højeste mål at få lov til at sejle i vores "motorbåd". Det var i realiteten en skydepram med en knal-lertmotor, man startede med en snor, der var viklet om et hjul. Og så gjaldt det ellers om at trække så hårdt, at motoren kom i gang. "Prisen" for at få tilladelse til at sejle alene i dette forjættende fartøj var, at man kunne demonstrere svømme-færdighed. For mit vedkommende skete det den sommer, hvor jeg lige var startet i 1. klasse (1. april den gang), ved at jeg viste min far, at jeg kunne klare en ikke voldsom lang række svømmetag. Og så var det ellers afsted i "Lilleputter", som vidunderet hed – med skarp instruktion om aldrig

at stille sig op i båden og om at vente på hjælp fra forbisejlende, hvis motoren gik i stå – hvad den gjorde. Det var en dag, der står som et klart højdepunkt i min barndom.

Vi brugte i øvrigt fjorden en meget stor del af året. Det handlede naturligvis om at komme først i vandet om foråret. Som regel i Påsken, men gerne før. En af fædrene

havde bygget en udhops platform et lille stykke ude i fjorden; en af sommer-na-boerne havde foræret os en gammel tømmerflåde; Knud Arne havde en sejlbåd (niveauet over en optimistjolle); Henning og hans familie havde også sejlbåd – og vi gik i det hele taget aldrig ned på interessant og godt brugt udstyr. Det skete heller ikke den isvinter, hvor vi kunne gå tværs over fjorden og lade os trække på en slæde af Henning og hans bror Eriks schæferhund, Vita.

Vi var stort set altid udendørs. Var det ikke på vandet/isen, var det på høloftet hos AP (Anders Peter Andersen, Hennings far); i rækken af bøgetræer bag gården, hvor målet var at kunne klatre fra træ til træ så højt oppe som muligt; på engen, hvor vi samlede mågeæg (kun et æg pr. rede, naturligvis); løb på skøjter om vinteren – eller noget helt fjerde eller femte.

Jeg kan stort set ikke huske, at jeg har leget indendørs i min barndom. Jo, enkelte dage, men det var helt klart uden for normalfordelingen. Nogen tid må vi dog have opholdt os indendørs, for jeg har fundet en hel stak tegninger. En hel masse af fjorden i alle mulige farveskalaer; nogle af de for piger nærmest obligatoriske prinsesser og en hel række af min elskede bedstemor, da hun blev begravet. Jeg var 6 år, da hun døde, og med hende sluttede mit højt skattede deltidsliv på Dalum Kloster, hvor hun var pensionær.

Fra Odense til Munkebo – fra parfumeri til mælkerute

Min bedstemor havde boet hos mine forældre i Odense, indtil de besluttede at bygge sommerhuset i Snekeled om til helårshus. Det var helt almindeligt, men ikke uden komplikationer. Indflytningen fandt sted i 1950, da jeg var 2 år. Mine forældre fortsatte i en række år med at køre på motorcykel til Odense for at passe deres parfumeri, KEFA, på Vesterbro.

Men gradvist blev det for bøvlet, og min fars trang til at opholde sig uden for større byer vandt. Så parfumeriet blev udskiftet med en mælkerute fra Kerteminde mejeri over Drigstrup, Munkebo, Dræby og tilbage via Over Kærby. Jeg fungerede – sammen med min bror – som vikar for min mor, når der var skolefridage og ferier og oplevede det som et privilegium at være mælkepige, springe ud af bilen for at hente sedler og småpenge til ”1 sød, ¼ fløde og et stykke ost uden kommen”, eller hvad der nu stod på sedlen – og levere varerne til dørtrinet.

Bagerst i bilen stod en mælkejunge med skummetmælk. Den var ikke beregnet til menneskeføde men til de få hjemmegrise, der var på ruten. Her var også bakkerne med rygeost (naturligvis) og såkaldt almindelig ost samt smør. Højdepunktet på turen var bageren i Dræby. Det var for mit vedkommende ca. halvvejs men især et højdepunkt, fordi bageren havde den dejligste fynske brunsviger.

Som mælkemand var man også en slags postmand: ”Du Holmsgaard, kan du ikke lige tage vores radio med til reparation i Kerteminde?”. Det kunne min far bestemt. Men ofte endte det med, at han lige reparerede den selv. Han var ivrig radioamatør. Havde været det siden slutningen af 1930’erne, så han var vant til at reparere radioer. Efterhånden som reparationerne bredte sig i antal, fandt kommunen (eller hvem det nu var) det på tide at få lidt orden i forretningen. Min far blev bedt om at erhvervs sig et næringsbrev. Det var hurtigt overstået og kostede 12 kr. inkl. stempelomkostninger. Det er udstedt den 7. marts 1957 men sjovt nok aldrig underskrevet af nogen myndighedsperson. Jeg har det hængende på min væg. Mælkeruten blev solgt og mælkebilen omdøbt til ”Holmsgaard Radio”. Efter et stykke tid blev fyrrummet i kælderen ombygget til værksted, og her kom også to lærlinge til at tage deres uddannelse. Det sidste gjorde min deltagelse som TV-antennemontør mindre relevant, men alt har jo sin tid.

Sommerhuset, som min far byggede om til helårsbeboelse. På billedet min far, mor og deres boxer, Mads.

For mine forældre bragte mælkeruten – og efterfølgende radioforretningen – et stort netværk med sig. Det tænkte jeg naturligvis ikke over den gang. Men efterfølgende er det blevet klart for mig, at det var en ualmindelig god indgang til et lokalsamfund for to udefra kommende, hvor den ene oven i købet var en rigtig københavnner og som sådan jo ikke en, man bare accepterede.

Min mors nebengesjæft

Det var da også min mor, der fandt det sværest at falde til. Men falde til, det gjorde hun, og hun endte derfor med at blive en rigtig Munkebo'er med dame-sy/hækle/strikke-netværk og en strøm af kvinder gennem det lille grønne hus i Snekkeled. Det passede hende rigtig godt, for hun har altid haft et positivt livssyn, trods en hård opvækst på Nørrebro i København, hvor det var en økonomisk nødvendighed, at børnene arbejdede før og efter skoletid. I min mors tilfælde bl.a. med at bringe tøj, som min mormor havde syet, rundt i byen (til fods naturligvis – sporvognen kostede jo) og få det rigtige beløb med tilbage.

Det med strikketøj, sytøj mv. blev i øvrigt tidligt min mors "nebengesjæft" ved siden af den fælles mælkerute og senere radioforretningen. Det startede med, at hun, min tante og formentlig en bunke andre kvinder, strikkede såkaldte lusekof-ter (mønstrede sweatre) til et firma i København. Det udviklede sig siden til montering af klokkestreng, tehætter og meget andet samt ikke mindst til strik af hundredvis af mønstrede, norske luffer. Jeg gætter på, at det halve Munkebo må have været brugere af min mors luffer.

Jeg kan næsten ikke huske, at min mor ikke har haft et sytøj eller et strikketøj i hænderne – med mindre hun da lige lavede mad eller gjorde rent. Hun gjorde altid

et eller andet. Det samme med min far. Han gjorde også altid et eller andet. Med mindre det lige karambolerede med den faste middagslur. Men det var vel typisk for tiden? Det med bare at slappe af var ligesom ikke rigtig opfundet.

Jeg holdt meget af at gøre praktiske ting med min far. Vi malede og tapetserede sammen – hos os var lofterne også tapetserede. Og senere hjalp jeg ham med at sætte TV-antenner op. Det var simpelthen lettere for mig at komme op på lofterne. Nu har jeg ganske vist ikke brugt det med at tapetsere mange gange i mit liv, men lysten til praktisk arbejde, har jeg aldrig sluppet.

Hvad lavede vi egentlig, når det var ferietid?

Jeg erindrer kun at have været på ferie med mine forældre to gange, når jeg altså lige ser bort fra den obligatoriske, årlige tur til København for at besøge mormor. Den ene tur gik til Bornholm med min mor – begge kunne jo ikke være af sted samtidig. Vi fløj. Det var temmelig eksotisk, og det var Bornholm også med alle dens klipper. Den anden var en tur med min far og min bror. Min far havde lånt en varebil af mekanikeren i Munkebo – mælkebilen skulle jo blive hjemme, så min mor kunne passe ruten. I varebilen kørte vi til Jylland for at se de møller og vandmøller, min far var uddannet på som ung møllersvend. Det var faktisk også ret eksotisk og en dejlig tur, hvor jeg for første gang i mit liv boede på hotel. Jeg husker ikke de nærmere omstændigheder – blot at det var nyt, meget spændende og nogle flotte møller – især vandmøllerne.

Afdansningsbal på Tornøes Hotel. Forrest forfatteren. Derefter Anne Lise Lange. Begge med slangekrøller og dybt koncentrede.

Weekenderne, dvs. søndagene, blev enten brugt hjemme eller – hvis årstiden var til det – på Fyns Hoved, ved Bøgebjerg Strand eller på Stavre Hoved, hvor vi plukkede brombær til hele årets syltetøjsforbrug. Her var mælkebilen velegnet. Den kunne rumme begge børn og gerne et par stykker til omme bagi. Det var ganske vist heller ikke tilladt den gang, men kontrol var der ikke meget af. Og jeg føler mig ganske overbevist om, at den lokale betjent – der var en grumme flink fyr – så helt bevidst gennem fingre med ulovlighederne. Det var dejlige ture med madpakker, badning og gåture Fyns Hoved rundt. Naturen der er fortsat helt speciel, og jeg nyder det, når jeg en sjælden gang kommer til Hindsholm el-

ler helt til Fyns Hoved. Og så nyder jeg det, når jeg med langt kortere mellemrum støder på udstillinger med de pragtfulde fynske malere.

Fritid var det også, når der var juletræsfest på Munkebo Kro, hvor det især handlede om slikposerne og at komme til at danse med den pæneste af drengene. Jeg havde vist nok en særlig forkærlighed for to. Den ene var doktor Agners (Dræby) søn. Den anden var Benny Løkvist, som jeg allerede faldt for på første skoledag. Det ved han vist ikke, men nu kan det ikke holdes hemmeligt længere!

En form for fritid var det også at gå til ballet hos Fru Lind i Kerteminde. Det foregik på Tornøes Hotel. Her mødte jeg min eneste udenbys veninde, Anne Lise (Lange), der havde de mest vidunderlige smilehuller. Vi dansede ballet (vist mere dans end det, man egentlig forstår ved ballet) sammen fra vi var 3 til vi var 11. Det sidste år turnerede vi ligefrem med Fru Lind til adskillige småbyer med en "Bageren og bagerjomfruen" dans. Jeg var bagersvenden. Jomfruen måtte naturligvis spilles af de dejlige smilehuller. Forud for de fleste forestillinger (dog ikke den med bagersvenden) gik et værre kissejav med at få lavet slangekrøller. Håret blev rullet op på toiletpapir (type 00 som ikke findes længere), så sov man med det hele natten, hvorefter krøllerne forsigtigt blev rullet ud. Det er gudskelov gået af mode, men så er der nok kommet andre trængsler til.

Skolerne

Skolen i det gamle Munkebo var et helt specielt kapitel. Landsbyskole med 1-3 klasse i forskolen hos Fr. – senere Fru – Rye, der var en barmfager kvinde med sans for livet. Jeg ved faktisk ikke, om hun kunne lide børn. Det er måske uretfærdigt, men jeg husker mest, at hun sad med en lugtflaske på katederet. Åbenlyst

2. real på Mølkærskolen, 1963. Vi var bare 4 piger og 6 drenge. Det er forfatteren i den mønsterstrikkede sweater.

for at mindske lugten fra de mange børn. Hun har muligvis følt sig lidt for god til blot at være lærerinde i en landsbyskole, og lugten var sikkert også anderledes. Brusebad var bestemt ikke hvermands eje. Vi kom i stedet i skyllekarret – eller i en balje – om lørdagen. Nå pyt. Jeg kunne lide at gå i skole. Syntes det var skægt. Elskede at regne, læse og skrive. Og så var der det naturlige avancement. Man startede som 1. klasser i en række langs væggen og sluttede som 3. klasser i rækken ved vinduerne.

Derefter det store spring til efterskolen og Rud Hansen, hvor man kun gik i skole hver anden dag: 4. og 5. klasse sammen den ene dag, 6. og 7. klasse sammen den

næste dag. Det var meget "voksent" og ingen af os drømte om, at det var unaturligt, at vi også lige gav en hånd med, når der skulle plukkes bær i skolelærerens private have. Desværre varede det kort, for nu var fremskridtet for alvor kommet til Munkebo med skibsværft, nye boligområder og centralskole.

Det blev min skolekærlighed nu ikke mindre af. Den ny centralskole (Mølkærskolen) var et skifte fra en enkelt lærer, der klarede alle fag, til en hel lærergruppe. Det var også et skifte fra klasser med ganske få børn til så mange børn, at man ikke kunne være på et skolebillede længere, som man kunne i den gamle landsbyskole. De mindste klasser, var dem med de ældste børn. De største var de små klasser. For det vrimlede jo pludselig med børnefamilier fra de andre værftsbyer. Unge familier med andre vaner, en anden kultur, fagligt aktive, ja tilmed kommunister – eller hvad de nu var. Jeg husker, at det blev tjekket, hvor mange af den slags stemmer der faldt i Munkebo ved Folketingsvalgene. Det fremgik jo af valg-listerne. Alt det blev der talt meget om i "det gamle Munkebo". Og husene, opført med statslån. Det var vist noget værre pap. Og, butikstorvet. Det var en mindre revolution, ja vel den største nogensinde i Munkebos historie.

Centralskolen var en svir. Mange børn og et helt lærerkorps af unge, engagerede lærere. De holdt åbenlyst af børn, og de var gode til at undervise. De to "gamle" efterskolelærere fra Munkebo og Dræby fulgte med, og mon det ikke også var inspirerende for dem? Regning blev erstattet med matematik med delmængder, fællesmængder osv. Ok, det var naturligvis ikke noget, der kun skete i Munkebo, men det vidste vi jo ikke. Historie blev fortalt, så man så på tværs af kloden: Hvad skete der egentlig i Kina, da vi huggede stenøkser? Lærerne inviterede os hjem, og der var i det hele taget en vidunderlig oplevelse af friskhed, fornyelse og af, at fremtiden bød på masser af muligheder.

Jeg husker uden undtagelse alle mine lærere som dejlige og inspirerende. Og, så var det så enkelt. Vi skulle ikke vælge mellem en hel masse tilbud. Der var en fast ramme for, hvad vi skulle, og den var vist også temmelig fast efter Realklasserne. Det har ikke nødvendigvis været en lykke for alle, og for mig var skiftet til den småsnobbete og indadvendte, Odense Katedralskole, i hvert fald et klart antiklimaks. Men, det lå bare ligesom i kortene, at hvis man kunne få skolens stempel på, at man var "egnet til gymnasiet" så skulle man også den vej.